

Григорій ХАБОВСЬКИЙ, студент 3 СТН курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 206 «Садово-паркове господарство»
Науковий керівник: **БЕЗВІКОННИЙ Петро Васильович**,
канд. с.г. наук, доцент кафедри садово-паркового
господарства, геодезії і землеустрою
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,
м. Кам'янець-Подільський

ПІДБІР РОСЛИН ДЛЯ СТВОРЕННЯ КАМ'ЯНИСТОЇ ГІРКИ

Давно відомо, що природа благотворно впливає на духовну сферу людей. У тіні високих дерев або біля тихо дзюркотливого струмочка людина шукає відсутні їй спокій і самоту, відпочиває від повсякденної суєти. Велика кількість зеленого кольору, яскраві або пастельні тони, тонкий аромат бруньок або квітів, що розпускаються, є прекрасним засобом від багатьох нездужань та поганого настрою. Саме з цих причин люди завжди прагнули до того, щоб їх будинок був ближче до природи, а ландшафтний дизайн став модною і затребуваною тенденцією в облаштуванні садового простору [1, с. 147].

Коли з'явилися перші альпійські гірки, точно невідомо. Спочатку цим терміном називали колекцію альпійських рослин, які висаджувалися на спеціально споруджених кам'янистих гірках для додання композиції більшої природності. Тільки в ХІХ столітті альпінаріями всерйоз зацікавилися не лише аматори, а й учені. У багатьох ботанічних садах світу стали з'являтися власні, досить великі колекції альпійських рослин. Зокрема, в 1891 році був побудований альпінарій в Единбурзі, в 1967 році – під Лондоном. Є альпінарії в Московському та Київському ботанічних садах [2, с. 213].

Початковий інтерес до подібних кам'янистим садам пов'язують з тим фактом, що камінь здавна наділявся дивовижними, часто магічними властивостями. Символ вічності і непорушності, у поєднанні з рослинністю він здатний додати навколишньому ландшафту філософського змісту. У Японії, наприклад, кожна композиція з каменю, води або піску мала певний символічний зміст [3, с. 45].

Завдяки всім цим обставинам альпінарії досить швидко завоювали популярність у Європі. Пов'язано це також з тим, що квітуча практично протягом усього сезону кам'яниста гірка здатна додати барвистість, оригінальність та неповторну чарівність практично будь-якій ділянці.

В Україні кам'янисті гірки донедавна не мали широкого розповсюдження і споруджувалися винятково в ботанічних садах, парках та скверах деяких міст. Однак в теперішній час інтерес до такого виду декоративного оформлення зріс і створювати кам'янисті гірки, особливо на приватних ділянках, стало дуже популярним. Це і не дивно, адже композиція з каменів виглядає природно та гармонійно вписується в навколишній ландшафт, вдало прикрашаючи будь-який рельєф, поєднуючись з газоном, брукованими поверхнями чи водоймою [4, с. 79].

Існує твердження, що так як кам'янисті сади часто називають альпінаріями, то і для посадки слід використовувати рослини родом з альпійського і субальпійського гірських поясів. Однак нашими дослідженнями доведено, що і рослини місцевої флори досить вдало вписуються у кам'янистий ландшафт.

Мета роботи полягає у підборі та оцінці біолого-екологічних особливостей рослин альпійської флори на кам'янистій гірці в умовах ботанічного саду ЗВО «ПДУ».

При підборі рослин ми враховували адаптацію рослин до умов кам'янистої гірки. Так для створення кам'янистої гірки були підібрано 39 видів рослин. Серед них 5 видів є дикорослими в умовах Поділля, а інші 34 види інтродуковані з інших зон і культивовані в наших умовах. Безпосередньо рослинами, природним ареалом яких являється альпійська місцевість є 32 види: Бересклет Форчуна (*Euonymus fortunei*); Кизильник горизонтальний (*Cotoneaster horizontalis*); Спірея японська 'Голдфлейм' (*Spiraea japonica* 'Goldflame') та 'Літл Принцес' (*S. japonica* 'Little Princess'); Перстач білий (*Potentilla alba*); Ялівець горизонтальний (*Juniperus horizontalis*); Герань великокореневищна (*Geranium macrorrhizum*); Ірис карликовий (*Iris pumila*); Костриця сиза (*Festuca glauca*); Лаванда вузьколиста (*Lavandula angustifolia*); Молодило покривельне (*Sempervivum tectorum*); Очиток білий (*Sedum album*); Очиток відхилений (*Sedum reflexum*);

Очиток гібридний (*Sedum hybridum*); Очиток густолистий (*Sedum dasyphyllum*); Очиток Еверса (*Sedum ewersii*); Очиток Зібольда (*Sedum sieboldii*); Очиток їдкий (*Sedum acre*); Очиток звичайний (*Pulsatilla patens*); Простріл розкритий (*Sedum telephium*); Роговик Біберштейна (*Cerastium biebersteinii*); Рудбекія блискуча (*Rudbeckia fulgida*); Флокс шилоподібний (*Phlox subulata*); Хоста ланцетолиста (*Hosta lancifolia*); Гвоздика китайська (*Dianthus chinensis*); Ешшольція каліфорнійська (*Eschscholzia californica*); Лобулярія приморська (*Lobularia maritime*); Портулак великоквітковий (*Portulaca grandiflora*); Крокус весняний (*Crocus vernus*); Мускарі вірменський (*Muscari armeniacum*); Нарцис вузьколистий (*Narcissus angustifolius*); Підсніжник білосніжний (*Galanthus nivalis*); Тюльпан карликовий (*Tulipa humilis*).

До флори кам'янистої гірки також відносяться рослини, що не є природними альпійцями: Гейхера волосиста (*Heuchera villosa*); Гейхера дрібноквіткова 'Палас Пурпл' (*Heuchera micrantha* 'Palace Purple'); Манжетка м'яка (*Alchemilla mollis*); Чорнобривці розлогі (*Tagetes erecta*); Лаватера тримісячна 'Silver Cup' (*Lavatera trimesrtris* 'Silver Cup'); Лантана шиповата 'Fabiola' (*Lantana camara* 'Fabiola'); Чорнушка посівна (*Nigella sativa*).

Із 39 видів рослин 87% видів є інтродукованими, а 13% – дикорослими рослинами Поділля. Переважна частина інтродуцентів походить із Північної Америки, Європи та Кавказу.

Таксономічний аналіз показує, що панівними за кількістю таксонів є родини Crassulaceae (9 видів) і Rosaceae (4 види). По 2 види налічують родини: Saxifragaceae, Iridaceae, Ranunculaceae, Caryophyllaceae, Asteraceae, Asparagaceae та Amaryllidaceae. Лише одним видом представлені 12 родин (Cupressaceae, Celastraceae, Geraniaceae, Poaceae, Lamiaceae, Polemoniaceae, Papaveraceae, Malvaceae, Verbenaceae, Brassicaceae, Portulacaceae та Liliaceae).

Серед підібраних рослин для влаштування кам'янистої гірки по відношенню до вологи переважають мезофіти (22 види або 56% від загальної кількості), не малу частку займають також ксерофіти (16 видів, 41%), і лише один вид (3%) – Рудбекія блискуча (*R. fulgida*) є гігрофітом.

За відношенням до світла переважають світлолюбні види – 90% (35 видів), а до температури повітря – морозостійкі рослини (82% або 32 види). За відношенням до родючості ґрунту мезотрофи становлять 54% (21 вид), оліготрофи – 46% (18 видів), мегатрофи відсутні.

У результаті проведених досліджень визначено, що усі підібрані інтродуценти добре ростуть та розвиваються в умовах Поділля. Проте, такі види, як манжетка м'яка (*A. mollis*), роговик Біберштейна (*C. biebersteinii*) і сорт спіреї японської 'Голдфлейм' (*S. japonica* 'Goldflame') погано перенесли пересадку, але уже після двох тижнів адаптації на новому місці ріст та розвиток рослин відновився. Підібрані дикорослі рослини Поділля відмінно прижилися на кам'янистій гірці.

Список використаних джерел

1. Кушнір А.І. Колористичні ознаки декоративних рослин та їх вплив на композиційні рішення в сучасному ландшафтному будівництві // *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка: Серія: Інтродукція та збереження рослинного різноманіття*. 2009. Вип. 19-21. С. 147-149.
2. Кучерявий В.П. Ландшафтна архітектура: підручник. Львів: «Новий Світ-2000», 2017. 521 с.
3. Крижановська Н.Я., Шушлякова О.С. Рослинні угруповання як засіб формування об'єктів ландшафтного дизайну (Методичний посібник для самостійної роботи студентів 4-5 курсів за напрямом підготовки 1201 – «Архітектура»). Харків: ХНАМГ, 2009. 88 с.
4. Черняк В.М., Прокопчук Л. А. Кам'яниста гірка, як об'єкт навчально-виховної роботи в школі. *Наукові записки Тернопільського педагогічного інституту. Серія: біологія, хімія, педагогіка*. 2013. Вип. 1. С. 79–81.